

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Ľudské práva v médiách II.

O dôležitosti korektného zobrazovania
ľudskoprávnej problematiky
v mediálnom diskurze

Názov: Ľudské práva v médiách II. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze (december 2024)

Vydalo: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2024

Autorky:

Mgr. Radka Vicenová, PhD.

Mgr. Anna Máriássyová

Za obsah a jazykovú úpravu zodpovedajú autorky.

Grafická úprava:

Kovidesign

Kamila Černáková

Fotografie použité v tejto publikácii sú ilustračné a boli riadne licencované z freepik.com.

ISBN: 978-80-8296-027-6

Obsah

Úvod	4
1. Poznámky k metodológii	7
2. Výsledky analýzy	11
2.1 Informovanie o ľudských právach: skupiny obyvateľstva	12
2.2 Informovanie o ľudských právach: udalosti a témy	16
2.3 Informovanie o ľudských právach: obhajcovia a obhajkyne ľudských práv	17
3. Zistenia a závery	19
Skupiny ľudí a práva, ktoré z ľudskoprávneho rámcovania vypadávajú – pretrvávajúca výzva	20
Nejasné a nekonzistentné informovanie o ľudskoprávnej problematike	20
Vyhodnotenie porovnania s predchádzajúcim monitorovaným obdobím	21

Úvod

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) má podľa zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva okrem iných činností mandát aj na monitorovanie a hodnotenie dodržiavania ľudských práv a dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania, na šírenie povedomia o úlohe ľudských práv v demokratickej spoločnosti, usku- točňovanie výskumov a prieskumov v oblasti ľudských práv či vypracúvanie a uverejňovanie správ a odporúčaní o stave dodržiavania ľudských práv na Slo-vensku. Stredisko teda z podstaty svojho mandátu pravidelne sleduje, akým spôsobom sa ľudskoprávne témy komunikujú vo verejnom diskurze. V minu-losti svoje závery, zistenia a odporúčania publikovalo nielen vo svojej každo-ročnej správe o dodržiavaní ľudských práv¹, ale aj prostredníctvom špecificky zameraných analytických správ mediálneho zobrazovania rôznych ľudskopráv-nych tém.²

Stredisko zároveň už dlhodobo upozorňuje, že spôsob, akým sú ľudské práva zobrazované v slovenskom mediálnom diskurze, môže mať zásadný vplyv na mieru a kvalitu porozumenia podstate ľudských práv a toho, že sa týkajú všetkých ľudí. Analytická správa o dôležitosti korektného zobrazova- nia ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze z júna 2024³, na ktorú táto správa priamo nadväzuje, upozornila na kľúčové momenty mediálneho rámcovania ľudskoprávnych tém v období prvého polroka 2024. Medzi najzá-važnejšie zistenia a pozorovania patrilo spôsob vedenia verejnej diskusie o pro- tipandemických opatreniach, o prijímaní novely Trestného zákona či zákona o Rozhlase a televízii Slovenska, kedy sa často hovorilo o porušovaní ľudských práv vo všeobecnosti, ktoré najmä v prípade legislatívnych zmien zdôrazňovali politickí predstavitelia a predstavitelky. Bez náležitého a adekvátneho vysvet- lenia sa tak vo verejnej debate do popredia dostala pomerne nepresná a jasne nevymedzená interpretácia ľudských práv. Zároveň intenzívne komunikovanie údajných porušení ľudských práv bez uvedenia toho, koho práva alebo aké prá-va boli porušované, môže významne prispievať k vyprázdňovaniu pojmu a tým aj znižovaniu miery porozumenia problematike zo strany verejnosti. Ľudské práva sa zároveň vo významnej miere viažu na ochranu práv menších, čo však nemusí byť v povedomí verejnosti adekvátne reflektované. V analýze mediál-neho diskurzu totiž Stredisko upozornilo aj na to, že ľudské práva sa môžu v po-vedomí verejnosti menej spájať s tými skupinami, ktoré z mediálneho diskurzu

¹ Každoročne publikovaná Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchá- dzania v Slovenskej republike, dostupná na <https://www.snsip.sk/nasa-cinnost/monitoring-a-reporting/sprava-o-dodrziavani-ludskych-prav/>

² Analytické správy Strediska z monitoringov médií zamerané napríklad na zobrazovanie sexuálne- ho obťažovania, násilia na ženách, diskriminácie, nenávistných ideológií, či náboženských skupín sú dostupné na <https://www.snsip.sk/nasa-cinnost/vyskumna-cinnost/publikovane-vystupy-vy-skumnej-cinnosti/>

³ Máriássyová, A., Vicenová, R. 2024. Ľudské práva v médiách. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľud-ské práva. Dostupné na <https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/Ludske-prava-v-mediach.pdf>

o ľudských právach vypadávajú, čo môže zároveň viesť k tomu, že si verejnosť alebo konkrétne skupiny tieto práva nenárokujú.

Stredisko opakovane upozorňuje aj na to, že práca ľudskoprávných obhajcov a obhajkyň je pre ochranu a presadzovanie ľudských práv kľúčová a ich zobrazovanie v médiách a následne aj postoje verejnosti sú indikátormi kvality občianskeho prostredia. Výskum Strediska z roku 2023 potvrdil, že obhajcovia a obhajkyne sú často aj médiami zobrazovaní stereotypne a bývajú terčom nenávistných prejavov zo strany verejne známych osôb aj politickej reprezentácie.⁴ Aj z analýzy mediálneho diskurzu vyplynulo, že médiá nevenujú informovaniu o práci ľudskoprávných obhajcov a obhajkyň adekvátnu pozornosť.

Táto analytická správa v nadväznosti na správu publikovanú v júni 2024 sleduje, akým spôsobom sa mediálne informovanie o ľudskoprávnej problematike na Slovensku ďalej vyvíja. **Stredisko totiž považuje za potrebné neustále zdôrazňovať, že je úlohou nielen politickej reprezentácie, ale všetkých verejných aktérov vrátane novinárov a novinárok, aby sa zasadzovali za korektné a komplexné porozumenie inštitútu ľudských práv pre všetkých.** Zároveň je dôležité si uvedomiť, že nízka pozornosť venovaná explicitnému pomenúvaniu súvisu s ľudskými právami prispieva k nedostatočnému tematizovaniu niektorých tém a udalostí ako otázok ľudských práv. Cieľom tejto série pravidelných mediálnych monitoringov o ľudských právach vo verejnom diskurze je preto identifikovať možnosti na zlepšenie mediálneho zobrazovania ľudskoprávnej problematiky a poskytnúť tak relevantným aktérom návod na skvalitnenie informovania o ľudských právach, a tým aj posilňovanie verejného povedomia o ľudskoprávných témach.

⁴ Medľová, K., Vicenová, R. 2023. „Ja samu seba vnímam ako obyčajného človeka.“ Obhajcovia a obhajkyne ľudských práv na Slovensku. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na <https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/Obhajcovia-a-obhajkyne-ludskych-prav-na-Slovensku.pdf>

1. Výsledky a analýzy

Ambíciou Strediska je prostredníctvom tejto správy poskytnúť obraz o tom, v akom kontexte sa v slovenskom mediálnom priestore informuje o ľudských právach. Monitoring sa preto zameria na štyri otázky:

- 1. S ktorými skupinami sa v slovenskom mediálnom priestore spája informovanie o problematike ľudských práv a ktoré skupiny z neho, naopak, vypadávajú?
- 2. S ktorými udalosťami a témami sa v slovenských médiách spája informovanie o problematike ľudských práv?
- 3. Akým spôsobom médiá spájali tému ľudských práv s ich obhajcami a obhajkyňami?
- 4. Ako sa informovanie o ľudskoprávnej problematike vyvíja v porovnaní s predchádzajúcim monitorovaným obdobím?

Zber dát prostredníctvom služby Mediaboard prebiehal v období 1.6.2024 – 30.11.2024 a sledoval 20 najnavštevovanejších online spravodajských portálov, ktoré boli identifikované na základe priemernej návštevnosti v poslednom štvrtroku 2023 (október-december) (Tabuľka 1), čiže pred začiatkom zberu dát na rok 2024. Výskumná správa z prvého polroka 2024 (1.12.2023 – 31.5.2024) bola publikovaná v júni 2024⁵ a bola vypracovaná na základe rovnakých metodologických východísk, záver tejto správy preto obsahuje aj stručné porovnanie zistení v oboch monitorovacích obdobiach.

Tabuľka 1 Najnavštevovanejšie spravodajské portály za október až december 2023 (podľa priemerovaných mesačných hodnôt návštevnosti)⁶

Spravodajské portály	
1. aktuality.sk	11. refresher.sk
2. pluska.sk	12. dobrenoviny.sk
3. sme.sk	13. tvnoviny.sk
4. zoznam.sk	14. noviny.sk
5. pravda.sk	15. dennikn.sk
6. cas.sk	16. interez.sk
7. topky.sk	17. sita.sk
8. hnonline.sk	18. dnes24.sk
9. startitup.sk	19. standard.sk
10. azet.sk	20. markiza.sk

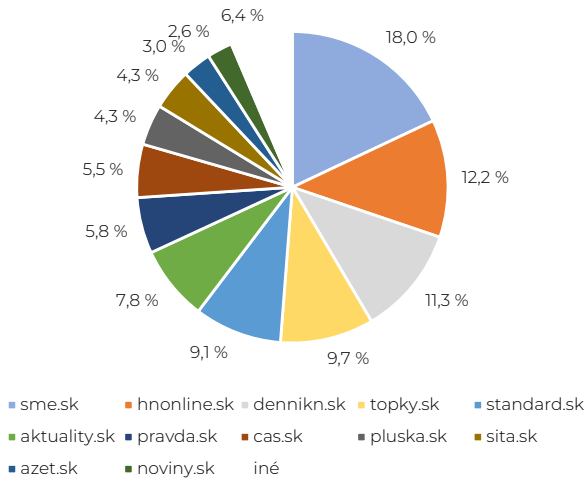
⁵ Máriássyová, A., Vicenová, R. 2024. Ľudské práva v médiách. O dôležitosti korektného zobrazovania ľudskoprávnej problematiky v mediálnom diskurze. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na <https://www.snsip.sk/wp-content/uploads/Ludske-prava-v-mediach.pdf>

⁶ Gemius Slovakia (2023). IABmonitor. Dostupné na <https://e-public.gemius.com/sk/rankings/14345>

Sledované boli mediálne výstupy, v ktorých sa objavilo kľúčové slovo *ľudské práva* alebo *ľudskoprávny* vrátane ich ďalších gramatických tvarov. Z ďalšej analýzy boli vylúčené výstupy, ktoré boli publikované ako upútavky na iné články, články z kategórie rýchlych správ, ktoré obsahovali iba krátku a málo hodnotnú informáciu, a blogy. Celkovo bolo analyticky spracovaných 4 888 mediálnych výstupov.

Kľúčové slová boli zachytené v mediálnych výstupoch všetkých sledovaných online spravodajských médií. Medzi päť spravodajských portálov, ktoré najčastejšie informovali o ľudskoprávných témach (graf 1), patria portály *sme.sk* (18 %), *hnonline.sk* (12,2 %), *dennikn.sk* (11,3 %), *topky.sk* (9,7 %) a *standard.sk* (9,1 %). V porovnaní s mediálnym pokrytím ľudskoprávných tém v predchádzajúcom sledovanom období (tzn. december 2023 – máj 2024) je teda možné konštatovať, že nedošlo k žiadnym výrazným zmenám v miere pokrytia ľudskoprávnej problematiky najsledovanejšími médiami.

Graf 1 Podiel mediálnych výstupov týkajúcich sa ľudskoprávnej problematiky z celkového počtu mediálnych výstupov, podľa sledovaných médií⁷

Výsledný dataset 4 888 mediálnych výstupov bol následne podrobený obsahovej analýze so zameraním na tri aspekty: zaradenie do domáceho alebo zahraničného spravodajstva; identifikácia konkrétnej skupiny obyvateľstva, s ktorou je v mediálnom výstupe spojené informovanie o ľudskoprávnej problematike; a tiež označenie mediálnych výstupov, ktoré prinášajú zmienku o obhajcoch

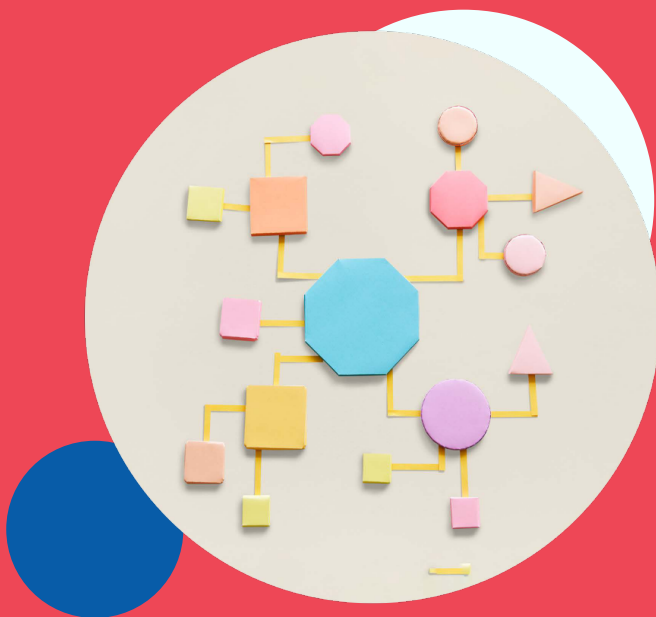
⁷ V kategórii *iné* sú zahrnuté médiá s najnižším počtom analyzovaných článkov (menej ako 100): startitup.sk, tvnoviny.sk, interez.sk, zoznam.sk, refresher.sk, dnes24.sk, dobrenoviny.sk, markiza.sk.

alebo obhajkyniach ľudských práv. Nasledujúci text obsahuje v častiach týkajúcich sa jednotlivých skupín obyvateľstva aj kategóriu *konkrétne ľudské práva*. Pomenovanie konkrétnych práv bolo sledované len v prípade, ak ľudské práva neboli spomenuté v súvislosti s konkrétnou skupinou obyvateľstva, a výhradne vtedy, ak boli použité v súvislosti s kľúčovými slovami. Kategória *bez špecifikácie* tak zahŕňa tie príspevky, ktoré neobsahovali ani pomenovanie skupín obyvateľstva ani konkrétnych práv.

Za obhajkyne a obhajcov ľudských práv sú pre potreby tejto správy považované osoby, ktoré samostatne alebo spolu s inými ľuďmi podporujú a ochraňujú ľudské práva. V správe sú do tejto kategórie zahrnuté aj mimovládne organizácie, ľudskoprávne skupiny alebo aktivisti a aktivistky, nie však zástupcovia a zástupkyne medzinárodných a vnútroštátnych inštitúcií na ochranu ľudských práv.⁸

V súvislosti s výsledkami a zisteniami prezentovanými v tejto správe je zároveň nevyhnutné zdôrazniť, že správa vyhodnocuje iba to, o ktorých skupinách obyvateľstva sa v súvislosti s ľudskoprávnym rámcovaním hovorí, a nie to, či dané mediálne výstupy vyzývajú na posilnenie alebo naopak oslabenie ich ľudských práv, keďže to nebolo jej cieľom. **Monitoring zároveň zachytával iba tie články, v ktorých sa vyskytovali kľúčové slová *ľudské práva* a *ľudskoprávny*. Analyzovaná vzorka tak neobsahuje príspevky, ktoré o ľudskoprávných témach hovoria bez toho, aby boli explicitne pomenované ako ľudskoprávne.**

⁸ Stredisko v tomto prípade používa užšiu definíciu obhajcov a obhajkýň ľudských práv ako osôb z neziskového sektora (Medľová, K., Vicenová, R. 2023. „Ja samu seba vnímam ako obyčajného človeka.“ Obhajcovia a obhajkyne ľudských práv na Slovensku. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na: <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Obhajcovia-a-obhajkyne-ludskych-prav-na-Slovensku.pdf>)

2. Výsledky analýzy monitoringu médií

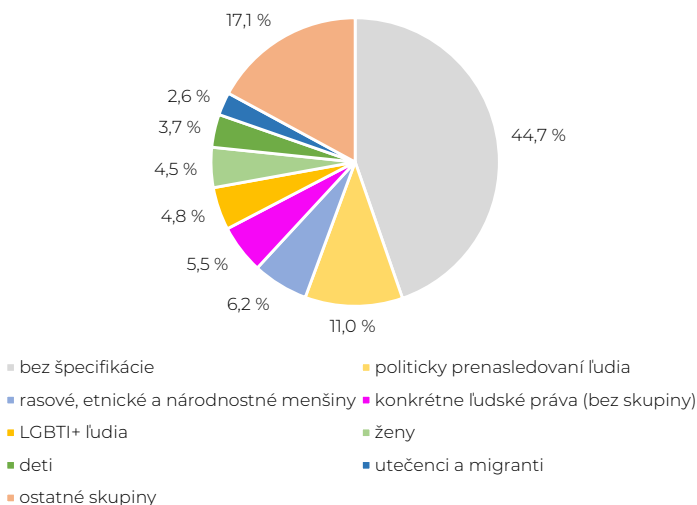
2.1 Informovanie o ľudských právach: skupiny obyvateľstva

Aj v tomto sledovanom období v slovenskom mediálnom priestore pretrvávalo informovanie o ľudských právach *bez špecifikácie* skupín alebo konkrétnych práv, keďže takéto príspevky tvorili 44,7 % celkového počtu analyzovaných príspevkov (Graf 2). Podiel takýchto príspevkov na celkovom počte analyzovaných mediálnych výstupov bol však mierne nižší v porovnaní s predchádzajúcim šesťmesačným obdobím, kedy dosahoval až 62 %.

Proporčne najvyššie zastúpenie z hľadiska informovania v ľudskoprávnom kontexte mala skupina *politicky prenasledovaných ľudí* (11 % analyzovaných príspevkov). V mierne nižšej miere sa vyskytovali aj *rasové, etnické a národnostné menšiny* (6,2 %) alebo články, ktoré síce nespomínali konkrétnu skupinu ľudí, ktorej sa ľudskoprávna problematika týkala, ale uviedli *konkrétne ľudské právo* (5,5 %). Medzi *ostatné skupiny* sú zaradené tie, ktoré sa vyskytovali v menšej miere, napríklad novinári, väzni, náboženské skupiny alebo ľudia so zdravotným znevýhodnením (17,1 %).

12

Graf 2 Miera špecifikácie informovania o ľudských právach vo všetkých analyzovaných mediálnych výstupoch

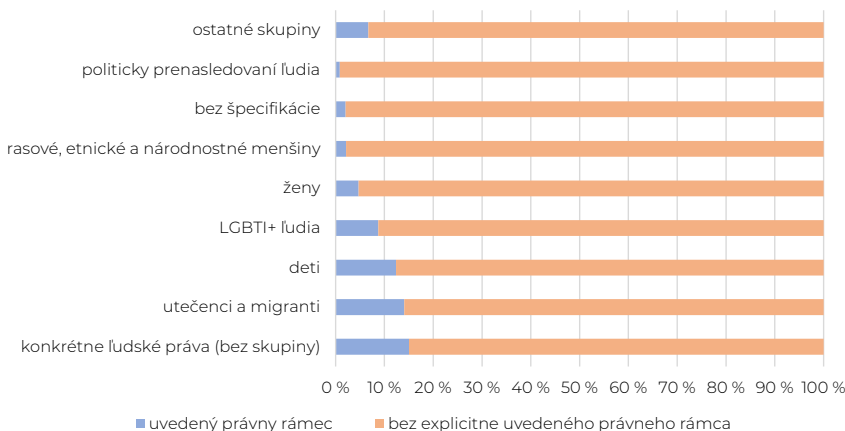
Zaujímavý môže byť bližší pohľad na obsah kategórie *konkrétne ľudské právo*. Okrem informovania o závažných ľudskoprávných dopadoch prijímanej legislatívy (napr. právo na zhromažďovanie), prípadne informovania o rozhodnutiach relevantných inštitúcií alebo súdov (napr. informovanie o prípadoch porušenia práva na súkromie alebo práva na súkromný a rodinný život), alebo všeobecného informovania o niektorých aktuálnych témach (napr. spravodajské články o ochrane klímy alebo ochrany vody ako ľudských práv), sú však medzi analyzovanými článkami aj ojedinelé prípady, kedy sa za ľudské práva označujú pomerne neštandardné veci alebo fenomény, ktoré nemajú oporu v medzinárodných alebo vnútroštátnych dokumentoch. Príkladom je informovanie o ľudskom práve na kávu v Taliansku.

Druhé pozorovanie sa týka formulácií, ktoré v snahe zdôrazniť špecifickú oblasť ľudských práv nevhodnou syntaxou oddeľujú tieto oblasti od ľudských práv ako takých. Príklady takýchto formulácií identifikované v príspevkoch takto od ľudských práv oddeľujú napríklad právo na osobnú slobodu („*mohlo by to hraničiť s porušovaním ľudských práv, obmedzovaním osobnej slobody a diskrimináciou zdravotne postihnutých*“), práva národnostných skupín („*na Ukrajine sú porušované politické a ľudské práva i práva národnostných menšín*“), alebo dokonca slobodu prejavu alebo slobodu vierovyznania („*príčinou demonštrácií vo vtedajšom Česko-Slovensku je nespokojnosť s politicko-spoločenským totalitným systémom, porušovaním ľudským práv, medzinárodná izolácia a zákaz slobody prejavu a vierovyznania*“). Problémom takýchto formulácií je nielen to, že práva niektorých skupín obyvateľstva alebo konkrétne práva nie sú pomenované ako ľudské práva, ale aj to, že sa znejasňuje skutočný obsah ľudských práv. Pokiaľ sú zásadné ľudskoprávne témy prezentované samostatne, nemusia byť jasné, čoho sa potom v skutočnosti ľudské práva týkajú. Príkladom vhodného začlenenia práv skupiny osôb medzi ľudské práva môže byť formulácia, ktorá explicitne hovorí o právach žien ako o ľudských právach: „*podpora genderovej rovnosti, duševného zdravia a ľudských práv s dôrazom na práva žien a LGBTQ+ menšiny*“.

Relevantné zákonné rámce alebo medzinárodné ľudskoprávne dohovory sa v rámci informovania o ľudskoprávnej problematike v médiách vyskytovali len okrajovo. Najvyšší podiel informovania v súvislosti s konkrétnymi národnými alebo medzinárodnými ľudskoprávnymi dokumentami bol zaznamenaný pri právach *detí, utečencov a utečieniek*, a tiež pri informovaní o *konkrétnych právach*; vo všeobecnosti však išlo o pomerne nízke počty (Graf 3). Dohovory boli spomínané pri špecifických témach. Napríklad Európsky dohovor o ľudských právach bol spomínaný jednoznačne najčastejšie, najmä v súvislosti s informovaním o prípadoch riešených Európskym súdom pre ľudské práva. Ženevské dohovory boli spomínané v súvislosti s postupom armády Ruskej federácie na Ukrajine, ojedinele sa spomínala aj Charta základných práv EÚ, Pakt o migrácii a azyle, Ústava SR alebo Všeobecná deklarácia ľudských práv.

Pozitívne možno hodnotiť mieru informovania o Dohovore o právach dieťaťa pri príležitosti novembrového výročia prijatia dokumentu Valným zhromaždením OSN.

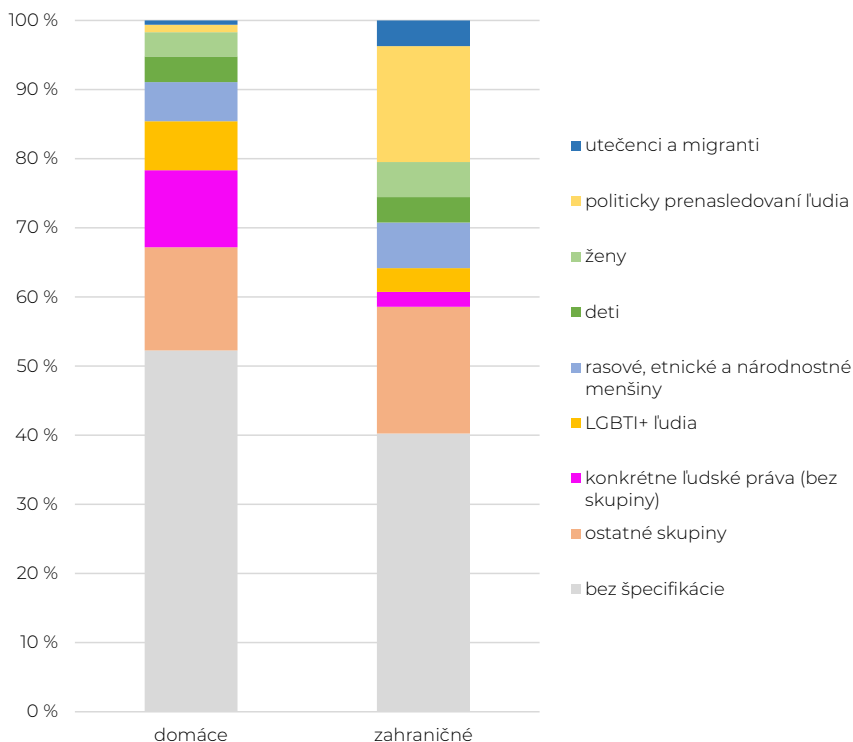
Graf 3 Zobrazované skupiny alebo práva v kontexte uvádzania domáceho a zahraničného právneho rámca, v rámci mediálnych výstupov, ktoré pomenúvajú skupinu ľudí alebo konkrétne práva

Miera uvádzania konkrétnych skupín pri informovaní o ľudskoprávných témach sa výrazne líšila podľa toho, či išlo o správy z *domáceho* alebo *zahraničného* prostredia (Graf 4). Zatiaľ čo 40,2 % správ zo zahraničia neobsahovalo konkrétne informácie týkajúce sa skupiny alebo práva, v prípade domáceho spravodajstva to bolo až 52,3 % analyzovaných príspevkov. Výrazný rozdiel je možné pozorovať aj pri informovaní *politicky prenasledovaných ľudí* v súvislosti s ľudskými právami; v *domácom* kontexte sa o tejto skupine hovorilo len v 1,1 % analyzovaných príspevkoch, zatiaľ čo v prípade *zahraničného* kontextu išlo až o 16,7 %. Najčastejšie sa v tomto prípade informovalo o Rusku, Bielorusku, a ojedinele ďalších prevažne ázijských a afrických krajinách; v prípade slovenského kontextu išlo zase o články, ktoré hovorili o porušovaní práv opozície počas súčasného, ale aj predchádzajúceho volebného obdobia. Opačný pomer je možné pozorovať v prípade informovania o *konkrétnych ľudských právach*, ktoré tvorili väčší podiel v prípade domáceho spravodajstva (11,1 %). Informovalo sa predovšetkým o zákone obmedzujúcom právo na informácie, o diskusii o práve na interrupciu, o práve na bývanie alebo o zavedení kamerového systému na školách a porušení práva na súkromie. V prípade *zahraničného* spravodajstva (2,2 %) sa spomínalo predovšetkým už uvedené právo na interrupciu, ale aj právo na rodinu, prípadne právo na slobodu prejavu alebo slobodu zhromažďovania v súvislosti s protestami

v zahraničí. V zahraničnom spravodajstve tvorilo väčší podiel aj informovanie o *LGBTI+ ľuďoch* (18,4 % zahraničných príspevkov oproti 14,9 % domácich príspevkov) alebo *utečencoch a migrantoch* (3,7 % zahraničných príspevkov oproti 0,6 % domácich príspevkov). Ostatné sledované kategórie boli medzi domácim a zahraničným spravodajstvom porovnateľné.

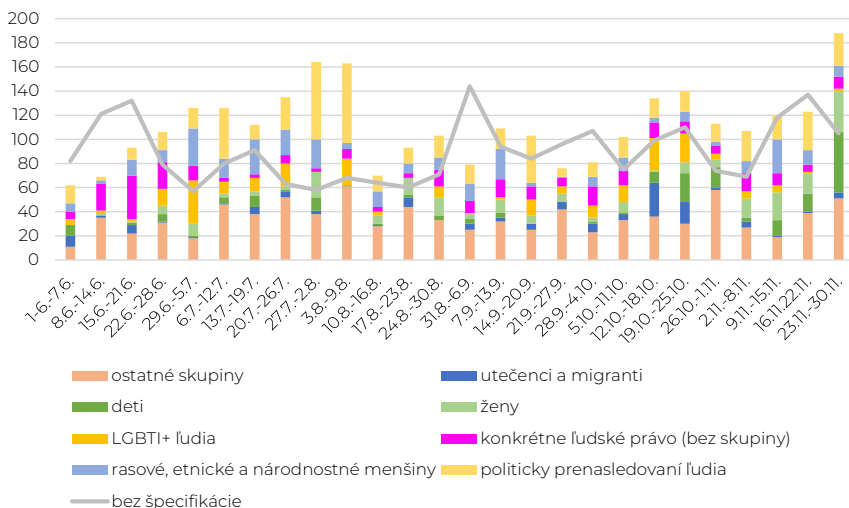
Graf 4 Zobrazenie skupín obyvateľstva v súvislosti s ľudskými právami podľa domáceho a zahraničného spravodajského kontextu

2.2 Informovanie o ľudských právach: udalosti a témy

O ľudskoprávnej tematike sa v sledovanom období najčastejšie informovalo na prelome júla a augusta, ale mierne zvýšenie je možné pozorovať aj v novembri, najmä na konci mesiaca (Graf 5). Práve v letnom období sa zároveň mierne znížilo informovanie *bez špecifikácie*, zatiaľ čo výraznejšie sa vyskytovalo napríklad informovanie o *politicky prenasledovaných ľuďoch*, predovšetkým v súvislosti s dianím v Rusku a Bielorusku, ale aj Venezuele, Thajsku a Bangladéši.

Graf 5 Počet analyzovaných mediálnych výstupov podľa skupín v sledovanom období

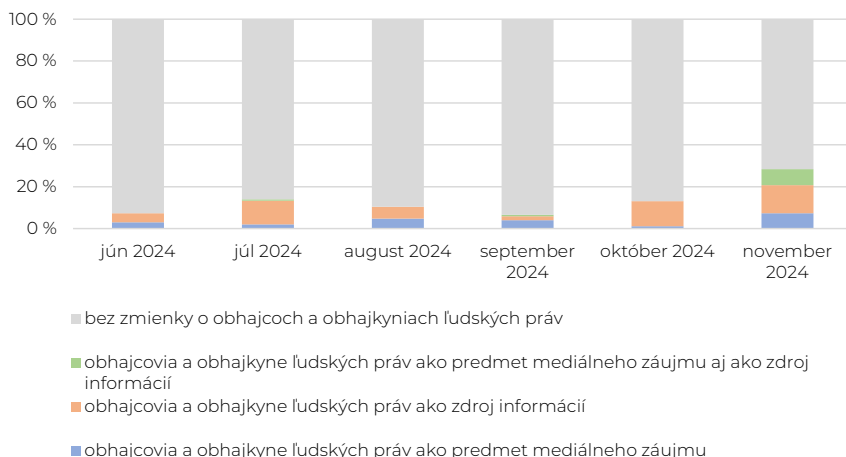

V júni 2024 sa vo zvýšenej miere informovalo o *konkrétnom ľudskom práve* bez pomenovania skupín obyvateľstva, keďže vo verejnom diskurze dominovala diskusia o dopadoch tzv. Lex atentát na základné ľudské práva a slobody, predovšetkým na právo na zhromažďovanie. V priebehu októbra sa zase mierne zvýšil počet mediálnych výstupov, ktoré sa venovali téme *utečencov a migrantov* v súvislosti s prebiehajúcou debatou v oblasti zabezpečovania práva na azyl na úrovni Európskej únie a v jej členských štátoch, téme práv *LGBTI+ ľudí* v súvislosti s návrhom vládnych predstaviteľov obmedziť diskusiu o právach *LGBTI+ ľudí* v prostredí škôl a návrhom zaviesť registrované partnerstvá pre páry rovnakého pohlavia v Poľsku. V novembri tiež môžeme pozorovať už spomínanú vyššiu mieru informovania o právach *detí*, a to najmä v súvislosti s výročím prijatia Deklarácie práv dieťaťa.

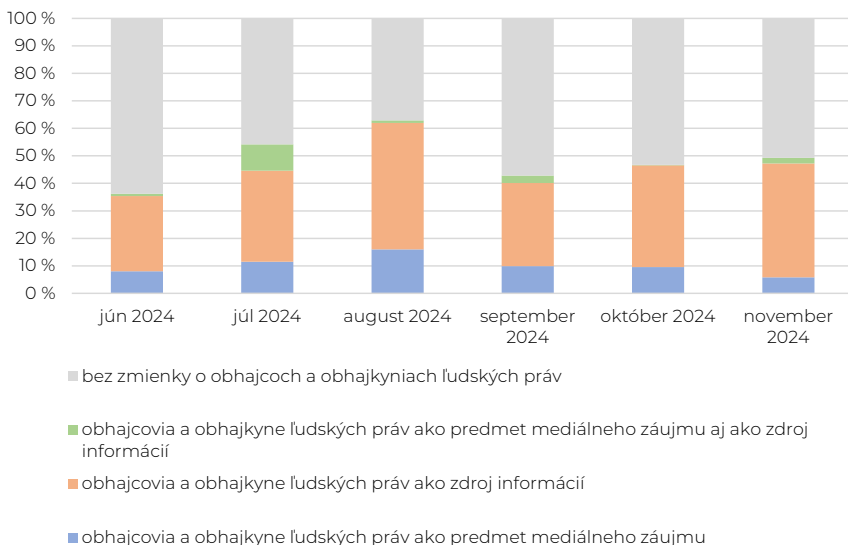
2.3 Informovanie o ľudských právach: obhajcovia a obhajkyne ľudských práv

Z hľadiska zobrazovania obhajcov a obhajkýň ľudských práv ako nositeľov a nositeľiek ľudskoprávnej agendy vo verejnom priestore sa situácia oproti predchádzajúcemu monitorovanému obdobiu nezmenila. Aj v tomto sledovanom období boli obhajcovia a obhajkyne ľudských práv súčasťou informovania o ľudskoprávnej problematike približne v tretine analyzovaných mediálnych výstupov (38,2 %). Zároveň jednoznačne prevládajú príspevky, v ktorých obhajcovia a obhajkyne ľudských práv figurujú ako *zdroj informácií* (28,2 % z celkového počtu analyzovaných článkov) nad informovaním o obhajcoch a obhajkyniach ľudských práv, prípadne ich práci, ako *objektom mediálneho záujmu* (10 % z celkového počtu analyzovaných článkov).

Graf 6 Zmienky o obhajcoch a obhajkyniach ľudských práv v domácom spravodajstve v priebehu sledovaného obdobia

Graf 7 Zmienky o obhajcoch a obhajkyniach ľudských práv v zahraničnom spravodajstve v priebehu sledovaného obdobia

Informovanie o obhajcoch a obhajkyniach bolo oveľa častejšie v prípade zahraničného spravodajstva, kedy boli spomínaní najmä ako zdroj informácií (49,5 % z analyzovaných článkov zahraničného spravodajstva, Graf 7), oproti článkom z domáceho prostredia (iba 13,2 % z analyzovaných článkov domáceho spravodajstva, Graf 6). Mierny nárast miery informovania o práci a činnosti obhajcov a obhajkýň v domácom spravodajstve nastal v období novembra 2024, kde sa informovalo najmä o snahách vlády SR legislatívne obmedziť činnosť mimovládnych organizácií, neziskového sektora a občianskej spoločnosti, o dopadoch prijatia tzv. transakčnej dane na činnosť mimovládneho sektora (vrátane ľudskoprávných organizácií), o aktivitách ľudskoprávných organizácií napríklad v súvislosti s kampaňou Zastavme násilie na ženách, ale aj vyjadreniach neziskového sektora v súvislosti s usmrtením človeka bez domova vo väzbe príslušníkom policajného zboru.

3. Zistenia a závery

→ Skupiny ľudí a práva, ktoré z ľudskoprávneho rámcovania vypadávajú – pretrvávajúca výzva

Aj v tomto sledovanom období sa potvrdili limitácie z hľadiska toho, ktoré skupiny sa v mediálnom diskurze jasne spájajú alebo nespájajú s ľudskoprávnym rámcovaním. **Stredisko opakovane upozorňuje, že môže dôjsť k nižšej citlivosti verejnosti na nedostatočnú ochranu práv istých skupín obyvateľstva v dôsledku toho, že sa o nich v súvislosti s ľudskými právami nehovorí, alebo hovorí len limitovane.**

V súvislosti s ich ľudskými právami sú zobrazovaní najmä *politicky prenasledovaní ľudia*, v menšej miere *rasové, etnické a národnostné menšiny*. Stredisko však upozorňuje na to, že iné skupiny, ako napríklad *ženy, utečenci* alebo *deti* sa v súvislosti s ľudskými právami spomínajú v médiách iba v obmedzenej miere a ľudia vo vyššom veku alebo ľudia so zdravotným znevýhodnením sa nespomínajú takmer vôbec

20

Zároveň je nevyhnutné pripomenúť, že táto analýza zahŕňala len tie články, ktoré explicitne hovorili o ľudských právach, preto nie je vylúčené, že o ďalších ľudskoprávných témach sa v médiách síce hovorilo, avšak bez ľudskoprávneho rámcovania, takže sa v analýze neobjavujú. Príkladom takejto závažnej témy s rozsiahlymi ľudskoprávnymi dôsledkami je vojna na Ukrajine, ktorá sa síce vo verejnom diskurze vyskytuje stále veľmi intenzívne, avšak aj z výsledkov tejto analýzy vyplýva, že jej spojenie s ľudskoprávnou tematikou je len minimálne.

→ Nejasné a nekonzistentné informovanie o ľudskoprávnej problematike

Stredisko zároveň opakovane upozorňuje aj na spôsob, akým médiá k informovaniu o ľudských právach pristupujú. Je dôležité predchádzať najmä (neúmyselnej) relativizácii alebo devalvovaniu či vyprázdňovaniu pojmu. **Komunikovanie ľudskoprávných tém, vrátane (údajných) porušení práv bez náležitého vysvetlenia totiž môže významne prispievať k vyprázdňovaniu pojmu a tým aj znižovaniu miery porozumenia problematiky zo strany verejnosti.**

Týka sa to aj prípadov, kedy konkrétne oblasti ľudských práv, napríklad práva žien alebo právo na slobodu prejavu, nie sú pomenované ako súčasť ľudských práv, ale oddelene od nich. Samotný pojem „ľudské práva“ tak prichádza o obsah a pre verejnosť môže byť problematické porozumieť, čo v praxi znamená. Aj v tejto súvislosti je preto dôležité opakovane zdôrazniť, že pre vyššiu

kredibilitu informovania o ľudskoprávných témach, ale aj zvýšenie kvalitného informovania o nich, je dôležité, aby sa venovala dostatočná pozornosť napríklad aj legislatívnemu ukotveniu základných ľudských práv a slobôd, medzinárodným ľudskoprávnym záväzkom Slovenskej republiky alebo aj práci a skúsenostiam ľudskoprávných obhajcov a obhajkyň, ktorí a ktoré v súčasnosti čelia zvýšenej miere útokov a podkopávaniu kredibility a legitimacy ich práce.

→ Vyhodnotenie porovnania s predchádzajúcim monitorovaným obdobím

Vo všeobecnosti spôsob informovania o ľudskoprávnej problematike v slovenských médiách v období od júna 2024 do novembra 2024 nezaznamenal zásadné zmeny v porovnaní s predchádzajúcim monitorovaným obdobím (december 2023 – máj 2024). **Pretrváva prevažujúce informovanie o ľudských právach bez dostatočného kontextu**, tzn. bez explicitného informovania o osobách alebo skupinách osôb, ktoré sú spomínané v súvislosti s ľudskými právami, prípadne informovania o konkrétnych právach alebo skupinách práv. Napriek tomu je v tejto súvislosti možné zdôrazniť aj pozitívne pozorovania. Príkladom je spôsob, akým médiá pristúpili k informovaniu o prebiehajúcom legislatívnom procese v prípade tzv. Lex atentát, najmä pokiaľ ide o jeho dopad na ochranu ľudských práv. Opakovane boli explicitne pomenované ohrozené základné ľudské práva, a to najmä právo na zhromažďovanie. Z hľadiska ľudskoprávneho rámcovania ide o pozitívny príklad, a to najmä s ohľadom na predchádzajúcu verejnú diskusiu o novele Trestného zákona, kde sa, naopak, hovorilo o ohrození ľudských práv len vo všeobecnosti. Z dát takisto vyplýva, že v prípade informovania o diani v zahraničí bol v sledovanom období podiel informovania *bez špecifikácie* oveľa menší než v predchádzajúcom období.

21

Mierne rozdiely sa vyskytli aj v tom, o ktorých skupinách sa informovalo v súvislosti s ľudskými právami. Aj v tomto období sa potvrdilo, že **miera informovania o jednotlivých skupinách je výrazne determinovaná udalosťami v domácom aj medzinárodnom priestore**, čo však zároveň znamená, že o niektorých skupinách sa informuje len vo veľmi obmedzenej miere. Z tohto dôvodu sa, napríklad, udržala zvýšená miera informovania o ľudských právach *politicky prenasledovaných*, a to najmä zo zahraničia. Na druhej strane bola v tomto sledovanom období zaznamenaná mierne zvýšená miera informovania o právach *detí* naviazaná na výročie prijatia kľúčového medzinárodného ľudskoprávneho dokumentu v tejto téme; naopak, informovanie o *ľuďoch so zdravotným znevýhodnením* sa vyskytovalo len v obmedzenej miere v súvislosti s prezentáciou výročnej správy Komisárky pre ľudí so zdravotným postihnutím v Národnej rade Slovenskej republiky.

Porovnateľný je aj spôsob a miera informovania o úlohe obhajcov a obhajkýň ľudských práv pri súvisiacich témach. Aj v tomto sledovanom období platí, že obhajcovia a obhajkyne sa vyskytujú častejšie ako *zdroje informácie*, najmä v zahraničnom spravodajstve, než ako *objekt mediálneho záujmu* o nich a ich prácu.

Stredisko apeluje na všetkých aktérov a aktérky, aby venovali zvýšenú pozornosť korektnému a dôslednému informovaniu o ľudskoprávnej problematike, a to primárne dôslednejšiemu vysvetľovaniu kontextu reportovaných udalostí s cieľom posilniť povedomie verejnosti o podstate a dôležitosti ľudských práv.

Zoznam grafov a tabuliek

Graf 1	Podiel mediálnych výstupov týkajúcich sa ľudskoprávnej problematiky z celkového počtu mediálnych výstupov, podľa sledovaných médií	9
Graf 2	Miera špecifikácie informovania o ľudských právach vo všetkých analyzovaných mediálnych výstupoch	12
Graf 3	Zobrazované skupiny alebo práva v kontexte uvádzania domáceho a zahraničného právneho rámca, v rámci mediálnych výstupov, ktoré pomenúvajú skupinu ľudí alebo konkrétne práva	14
Graf 4	Zobrazovanie skupín obyvateľstva v súvislosti s ľudskými právami podľa domáceho a zahraničného spravodajského kontextu	15
Graf 5	Počet analyzovaných mediálnych výstupov podľa skupín v sledovanom období	16
Graf 6	Zmienky o obhajcoch a obhajkyniach ľudských práv v domácom spravodajstve v priebehu sledovaného obdobia	17
Graf 7	Zmienky o obhajcoch a obhajkyniach ľudských práv v zahraničnom spravodajstve v priebehu sledovaného obdobia	18
Tabuľka 1	Najnavštevovanejšie spravodajské portály za október až december 2023 (podľa spriemerovaných mesačných hodnôt návštevnosti)	8

